

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΕ ΗΘΙΚΟ ΔΙΔΑΓΜΑ

«Η Δύναμη της Καρδιάς – Επιλέγοντας την Αρετή αντί για το Ελάττωμα»

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Θέμα

Παραμύθια με ηθικό δίδαγμα / Συμπόνια, Συγχώρεση, Γενναιοδωρία, Αρετή έναντι Ελαττώματος

2. Τάξη

Ε΄ Δημοτικού

3. Τύπος μαθήματος

Μάθημα για την απόκτηση και εφαρμογή νέας ηθικής γνώσης

4. Διάρκεια

45 λεπτά

5. Βασικοί όροι

συμπόνια, συγχώρεση, φθόνος, γενναιοδωρία, αρετή, ελάττωμα, πρόδεση, ενσυναίσθηση, δικαιοσύνη

6. Παιδαγωγικές μέθοδοι

αφήγηση, καθοδηγούμενη συζήτηση, ανάλυση ηθικών διλημμάτων, συνεργατική μάθηση, παιχνίδι ρόλων, αναστοχασμός

7. Μέσα

πίνακας / διαδραστικός πίνακας, προβολέας, παρουσίαση PPT, κάρτες ιστοριών, φύλλα εργασίας, κάρτες συναισθημάτων, μαρκαδόροι

8. Στόχοι

Εκπαιδευτικοί στόχοι

- ✓ Τη σημασία της συμπόνιας, της συγχώρεσης, του φθόνου και της γενναιοδωρίας
- ✓ Τη διαφορά ανάμεσα στην αρετή (καλός χαρακτήρας) και στο ελάττωμα (βλαβερός χαρακτήρας)
- ✓ Πώς τα συναισθήματα επηρεάζουν τις πράξεις
- ✓ Πώς οι ηθικές επιλογές επηρεάζουν άτομα και κοινότητες
- ✓ Πώς οι ισλαμικές αξίες (rahma, 'afw, sadaqah, adl) συνδέονται με τις πανανθρώπινες ηθικές αξίες

Διαμορφωτικοί στόχοι

- ✓ Να αναπτύξουν ενσυναίσθηση και συναισθηματική επίγνωση
- ✓ Να ασκούνται στη συγχώρεση αντί για την εκδίκηση
- ✓ Να αναγνωρίζουν τον φθόνο και να τον μετατρέπουν σε θετική προσπάθεια
- ✓ Να επιλέγουν τη γενναιοδωρία αντί για τον εγωισμό
- ✓ Να αναστοχάζονται κριτικά τη δική τους συμπεριφορά
- ✓ Να σέβονται τους άλλους σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον

9. Διαθεματικές συνδέσεις

Ηθική, Φιλοσοφία, Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση (SEL), Αγωγή του Πολίτη

10. Ενδομαθησιακές συνδέσεις

Εγώ και οι άλλοι· Συναισθήματα και συμπεριφορά· Επίλυση συγκρούσεων· Συμβίωση στην κοινωνία

11. Αναμενόμενα αποτελέσματα

- ✓ Να εξηγούν τη συμπόνια, τη συγχώρεση, τον φθόνο, τη γενναιοδωρία, την αρετή και το ελάττωμα
- ✓ Να δίνουν παραδείγματα από την καθημερινή ζωή για κάθε έννοια
- ✓ Να αναγνωρίζουν ενάρετες και βλαβερές συμπεριφορές σε ιστορίες
- ✓ Να προτείνουν ειρηνικές και ηθικές λύσεις σε συγκρούσεις
- ✓ Να αναστοχάζονται πάνω σε ηθικές επιλογές της καθημερινής ζωής

12. Προετοιμασία για τον/την εκπαιδευτικό

- Διαφάνειες PPT με βασικές έννοιες
- Εκτυπωμένα φύλλα εργασίας και κάρτες ηθικών διλημμάτων
- Κείμενα ιστοριών
- Κάρτες συναισθημάτων (θυμός, ζήλια, καλοσύνη, μετάνοια, χαρά)

13. Δομή του μαθήματος

A. Εισαγωγή – Παραμύθι «Οι Δύο Σπόροι» (7 λεπτά)

Ιστορία

Δύο σπόροι βρίσκονταν στο ίδιο χώμα.

Ο πρώτος σπόρος είπε: «Θέλω να μεγαλώσω δυνατός και να προσφέρω σκιά και καρπούς».

Ο δεύτερος σπόρος ψιθύρισε: «Ελπίζω ο άλλος σπόρος να αποτύχει, για να είμαι εγώ ο μόνος».

Ο πρώτος σπόρος μεγάλωνε υπομονετικά, ακόμη και μέσα στις καταιγίδες.

Ο δεύτερος σπόρος σκεφτόταν μόνο τον φθόνο και δεν έβγαλε ποτέ βαθιές ρίζες.

Όταν ο ήλιος έγινε καυτός, το δυνατό φυτό πρόσφερε σκιά στους άλλους. Το αδύναμο ξεράθηκε.

Ερωτήσεις συζήτησης

- Ποιος σπόρος έδειξε αρετή;
- Ποιο ελάττωμα εμπόδισε τον δεύτερο σπόρο να μεγαλώσει;
- Πώς οι προθέσεις μας διαμορφώνουν το μέλλον μας;
- Μπορεί ο φθόνος να βλάψει εκείνον που τον αισθάνεται;

Μετάβαση:

«Σήμερα θα εξερευνήσουμε πώς η συμπόνια, η συγχώρεση και η γενναιοδωρία μας βοηθούν να γινόμαστε δυνατοί και πώς ο φθόνος και τα ελαττώματα μπορούν να μας σταματήσουν».

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ – ΘΕΩΡΙΑ

Θεωρητικές σημειώσεις για τον/την εκπαιδευτικό (παγκόσμιο και ηθικό πλαίσιο)

1. Συμπόνια

Η συμπόνια σημαίνει ότι παρατηρούμε τον πόνο ενός άλλου ανθρώπου και θέλουμε να βοηθήσουμε. Δεν είναι μόνο λύπη· οδηγεί σε πράξη. Ισλαμική σύνδεση: η *rahma* (έλεος) είναι κεντρική αξία στο Ισλάμ και πανανθρώπινη αρετή.

2. Συγχώρεση

Η συγχώρεση σημαίνει να αφήνουμε τον θυμό και να επιλέγουμε την ειρήνη αντί για την εκδίκηση. Δεν σημαίνει ότι ξεχνάμε τη βλάβη, αλλά ότι επιλέγουμε να μην ανταποδώσουμε κακό. Ισλαμική σύνδεση: η *ʿafw* (συγχώρεση) επαινείται ως σημάδι δύναμης και σοφίας.

3. Φθόνος έναντι Γενναιοδωρίας

Ο φθόνος είναι η λύπη ή ενόχληση επειδή κάποιος άλλος έχει κάτι καλό. Η γενναιοδωρία είναι η χαρά για τους άλλους και το μοίρασμα όσων μπορούμε. Ισλαμική σύνδεση: το *hasad* (φθόνος) βλάπτει την καρδιά, ενώ η *sadaqah* (προσφορά) την καθαρίζει.

4. Αρετή και Ελάττωμα

Αρετή: συνήθειες που χτίζουν καλό χαρακτήρα, όπως καλοσύνη, υπομονή και ειλικρίνεια. Ελάττωμα: συνήθειες που βλάπτουν τον εαυτό και τους άλλους, όπως φθόνος, σκληρότητα και υπερηφάνεια. Η αρετή μεγαλώνει με την εξάσκηση. Το ελάττωμα μεγαλώνει όταν το αγνοούμε.

5. Γιατί έχουν σημασία αυτές οι αξίες

Βοηθούν στην ειρηνική επίλυση συγκρούσεων, ενδυναμώνουν φιλίες και κοινότητες, στηρίζουν τη συναισθηματική ευημερία και προετοιμάζουν τους μαθητές να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες σε ποικιλόμορφες κοινωνίες.

Θεωρητικό υπόβαθρο για τον/την εκπαιδευτικό

1. Συμπόνια και καλοσύνη

Η συμπόνια είναι κοινωνική και συναισθηματική δύναμη που περιλαμβάνει την αναγνώριση της δυσκολίας ενός άλλου ανθρώπου και την επιθυμία να τη μετριάσουμε. Στην εκπαιδευτική ψυχολογία θεωρείται προκοινωνική συμπεριφορά που στηρίζει τις συναισθηματικές ανάγκες, ενισχύει τις σχέσεις και δημιουργεί θετικό και συμπεριληπτικό περιβάλλον στην τάξη. Στο Ισλάμ, η *rahmah* αποτελεί δεμελιώδη ηθική αρχή και αφορά όλη τη δημιουργία.

2. Συγχώρεση (‘Afw)

Η συγχώρεση είναι η εκούσια διαδικασία εγκατάλειψης της πικρίας και της επιθυμίας για ανταπόδοση προς κάποιον που προκάλεσε βλάβη. Στην κοινωνική και συναισθηματική μάθηση βοηθά τους μαθητές να αναπτύσσουν συναισθηματική ρύθμιση, επίλυση συγκρούσεων και ειρηνικές σχέσεις.

3. Φθόνος έναντι γενναιοδωρίας

Ο φθόνος είναι αρνητική συναισθηματική αντίδραση όταν κάποιος επιθυμεί κάτι που έχει ένας άλλος και δυσανεγίζεται με την επιτυχία του. Η γενναιοδωρία είναι η προθυμία να μοιραζόμαστε και να προσφέρουμε χωρίς να περιμένουμε ανταμοιβή. Στις ισλαμικές πηγές, το *hasad* παρουσιάζεται ως ελάττωμα που βλάπτει την εσωτερική ειρήνη, ενώ η *sadaqah* συνδέεται με καθαρότητα καρδιάς και ειλικρίνεια χαρακτήρα.

4. Αρετή και ελάττωμα

Στην ηθική αγωγή και στην κοινωνική και συναισθηματική μάθηση, οι αρετές είναι δυνάμεις χαρακτήρα που προάγουν την ευημερία, την κοινωνική αρμονία και την ηθική συμπεριφορά. Τα ελαττώματα δυσκολεύουν τις υγιείς σχέσεις και την προσωπική ανάπτυξη. Οι αρετές καλλιεργούνται μέσα από ρουτίνες τάξης, αναστοχαστική συζήτηση, παιχνίδια ρόλων και συνεργατικές δραστηριότητες.

14. Δομή, περιεχόμενο και χρονοδιάγραμμα

1. Καθοδηγούμενη συζήτηση – «Αρετή ή Ελάττωμα;» (8 λεπτά)

- Ο/Η εκπαιδευτικός δείχνει καταστάσεις στις διαφάνειες.
- Οι μαθητές αποφασίζουν: Είναι συμπόνια ή σκληρότητα; Είναι γενναιοδωρία ή φθόνος; Είναι αρετή ή ελάττωμα;
- Παραδείγματα: Βοηθώ έναν συμμαθητή που απέτυχε σε ένα τεστ· Γελώ με το λάθος κάποιου· Νιώθω ζήλια αλλά επιλέγω να βελτιωθώ· Αρνούμαι να συγχωρήσω και ζητώ εκδίκηση.

2. Ομαδική δραστηριότητα – Ηθικά διλήμματα (10 λεπτά)

- Οι μαθητές εργάζονται σε μικρές ομάδες.
- Παραδείγματα διλημάτων: Ένας φίλος σπάει το μολύβι σου και δεν ζητά συγγνώμη. Ένας συμμαθητής παίρνει πάντα καλύτερους βαθμούς από εσένα. Κάποιος είναι καινούριος και κάθεται μόνος στο διάλειμμα.
- Οι ομάδες απαντούν: Ποια συναισθήματα εμφανίζονται; Ποια είναι η ενάρετη αντίδραση; Τι θα έκανε την κατάσταση χειρότερη;

3. Παιχνίδι ρόλων – «Επιλέγοντας τον καλύτερο δρόμο» (8 λεπτά)

- Δύο σύντομα παιχνίδια ρόλων ανά σενάριο: ένα δείχνει ελάττωμα (φθόνος, θυμός, εκδίκηση) και ένα δείχνει αρετή (συγχώρεση, συμπόνια, γενναιοδωρία).
- Ερώτηση αναστοχασμού: «Ποια επιλογή χτίζει ειρήνη;»

4. Φύλλο εργασίας – «Η Ηθική μου Πυξίδα» (7 λεπτά)

- Οι μαθητές αντιστοιχίζουν πράξεις με αρετές ή ελαττώματα.
- Γράφουν μία κατάσταση όπου η συγχώρεση είναι δύσκολη.
- Γράφουν έναν τρόπο να μετατρέψουν τον φθόνο σε κίνητρο.
- Ζωγραφίζουν ένα σύμβολο συμπόνιας.

5. Κύκλος αναστοχασμού (5 λεπτά)

- Οι μαθητές συμπληρώνουν προτάσεις: «Συμπόνια σημαίνει...», «Η συγχώρεση είναι δύσκολη όταν...», «Μία αρετή που θέλω να καλλιεργήσω περισσότερο είναι...».
- Ο/Η εκπαιδευτικός τονίζει: «Ο δυνατός χαρακτήρας χτίζεται με μικρές καθημερινές επιλογές».

15. Παραλλαγές

- Χρήση ελληνικών λαϊκών παραμυθιών με ηθικό δίδαγμα
- Αντικατάσταση του παιχνιδιού ρόλων με δημιουργία κόμικ
- Σύνδεση με τους κανόνες συμπεριφοράς της τάξης
- Πρόσκληση στους μαθητές να μοιραστούν παραδείγματα από την καθημερινή ζωή

16. Πρόσθετες ηθικές ιστορίες (ισλαμικές και παγκόσμιες)

A. Ο Προφήτης και η πέτρα (ισλαμική παράδοση)

Ένας άνθρωπος προσέβαλε τον Προφήτη Μωάμεδ (ειρήνη σε αυτόν). Όταν ο άνθρωπος αρρώστησε, ο Προφήτης τον επισκέφθηκε με καλοσύνη. Δίδαγμα: Η συγχώρεση είναι δύναμη, όχι αδυναμία.

B. Τα δύο αδέρφια και το χωράφι

Δύο αδέρφια μοιράζονταν γη. Το ένα έδινε κρυφά περισσότερο στο άλλο τη νύχτα. Δίδαγμα: Η γενναιοδωρία μεγαλώνει την αγάπη και την εμπιστοσύνη.

Γ. Το φθονερό κοράκι (παγκόσμιος μύθος)

Ενα κοράκι φθονούσε τα φτερά ενός παγωνιού και ξέχασε τις δικές του ικανότητες. Δίδαγμα: Ο φθόνος μας τυφλώνει απέναντι στα δικά μας χαρίσματα.

Δ. Το κερί και το σκοτάδι

Ενα κερί άναψε ένα άλλο χωρίς να χάσει τη φλόγα του. Δίδαγμα: Η καλοσύνη πολλαπλασιάζεται όταν μοιράζεται.

17. Πρόσθετοι πόροι και υλικά για τον/την εκπαιδευτικό

- Διδασκαλία συμπόνιας και SEL: CASEL, Edutopia
- Ισλαμική ηθική για παιδιά: Yaqeen Institute, Muslim Kids TV, IslamicStudies.info
- Ηθικές ιστορίες και αγωγή χαρακτήρα: Storyberries, UNICEF Life Skills